

Znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarczym

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film samouczek](#)
- [Grafika interaktywna](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarczym

Źródło: dostępny w internecie: <https://pixabay.com/pl/photos/kr%C3%B3lik-biznesu-przedsi%C4%99biorc%C3%B3w-3830669/>, domena publiczna.

Kapitał ludzki to pojęcie funkcjonujące w ekonomii od lat 60. XX wieku. W Polsce pojawiło się ono w opracowaniach na początku lat 90. Jest to termin wieloznaczny – w naukach o zarządzaniu dotyczy on konkretnych zindywidualizowanych podmiotów, w odróżnieniu od znaczenia ekonomicznego, które dotyczy właściwie całej gospodarki. Czym jest jednak sam kapitał ludzki i jakie ma on współcześnie znaczenie dla gospodarki? Jeśli uznamy pracownika za główny, podstawowy i niezbędny zasób każdej gałęzi gospodarki, to kapitałem ludzkim będzie jego wiedza, umiejętności oraz kompetencje mające wartość ekonomiczną dla podmiotów gospodarczych (przedsiębiorców).

Twoje cele

- Przedstawisz i opiszesz pojęcie kapitału ludzkiego w ujęciu ekonomicznym.
- Określisz znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarczym.
- Wymienisz sektory gospodarki światowej, dla których kapitał ludzki ma największe znaczenie.

Przeczytaj

Według słownika PWN kapitał to „środki trwałe oraz aktywa finansowe zainwestowane w produkcję i mające przynosić dochód”. To także „majątek w gotówce lub papierach wartościowych”. Czym jest więc **kapitał ludzki**?

Kapitał ludzki to połączona wiedza, umiejętności, innowacyjność i zdolność poszczególnych pracowników przedsiębiorstwa do sprawnego wykonywania zadań. Często jest przedstawiany jako kombinacja następujących czynników:

- cech człowieka takich jak inteligencja, energia, rzetelność, zaangażowanie, postawa,
- zdolność jednostki do uczenia się: chłonność umysłu, kreatywność, umiejętność przetrwania, zdrowy rozsądek,
- motywacja do dzielenia się informacjami i wiedzą.

Jak wskazuje Popiel, kapitał ten to „**zasób wiedzy oraz umiejętności, które człowiek zdobywa, uczestnicząc w procesie kształcenia oraz podczas pracy zawodowej, jak również jego zasób zdrowia i energii witalnej**”. Jest to także zbiór cech człowieka, do których należą choćby: zdolność uczenia się, zdobywanie nowej wiedzy, adaptacja do nowych warunków, kreatywność. Tradycyjnie rozumiany termin kapitał, czyli zasób, powiązано z cechami człowieka, czyli pewnym niematerialnym zasobem. Pierwszy raz w ten sposób na wiedzę i umiejętności ludzi spojrział Adam Smith w XVIII wieku. Wiedza i umiejętności człowieka stanowią jego indywidualny kapitał, ale całe grupy społeczne tworzą kapitał ludzki danego regionu czy kraju. Twórcą teorii kapitału ludzkiego był T. W. Schulz, za którą został wyróżniony Nagrodą Nobla w dziedzinie ekonomii.

Na kapitał ludzki składają się:

1. **wiedza**
2. **umiejętności**
3. **kompetencje**
4. **cechy człowieka (atrybuty)**

Problemy kapitału ludzkiego w skali makro- i mikroekonomicznej

Wyróżnia się następujące problemy makroekonomiczne:

- większe tempo powiększenia dochodu narodowego niż czasu pracy, dóbr materialnych i zasobów ziemi,
- kwestia podwyżki płac realnych,
- zmniejszenie oddziaływania na linii kapitał rzeczowy-dochód,

- zbyt mały udział industrializacji w strategii rozwojowej,
- problemy z przyswojeniem środków finansowych i nowych technik,
- dysproporcja poziomu stopy bezrobocia pomiędzy różnymi grupami społecznymi,
- dysproporcja pomiędzy kapitałem rzeczowym i strukturą eksportu,
- przemiany w strukturze zatrudnienia oraz wzrost aktywności zawodowej kobiet,
- zmiany w poziomie wzrostu ludności.

Kapitał ludzki wyjaśnia również niniejsze problemy mikroekonomiczne:

- ukształtowanie krzywej zarobków w okresie życia jednostki,
- ewolucja stosunku firm do pracowników,
- zmiany wykonywanej pracy podczas życia określonej jednostki,
- metoda konsumpcji czasu wolnego jednostki.

Kapitał ludzki jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego

Kapitał ludzki jest ważnym elementem w rozwoju gospodarczym ponieważ decyduje o przyszłym potencjale, możliwościach oraz poziomie gospodarczym kraju. W aspekcie społecznym kapitał ludzki dąży do podnoszenia kwalifikacji oraz do wszelkich innowacji. Rozwój kapitału ludzkiego decyduje o przyszłym poziomie gospodarczym. Wraz ze zwiększającym się poziomem wiedzy następuje wzrost poziomu społeczno-gospodarczego. Przeszkodami stojącymi na drodze do rozwoju kapitału ludzkiego mogą być:

- niedostateczny poziom edukacji i wykształcenia,
- brak infrastruktury naukowo-technicznej,
- niski poziom rozwoju nowoczesnych technologii informacyjnych,
- starzejące się społeczeństwo,
- migracje,
- bezrobocie.

Źródło: Miczyńska-Kowalska M., *Kapitał ludzki w rozwoju społeczeństwa i gospodarki opartej na wiedzy*, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie.

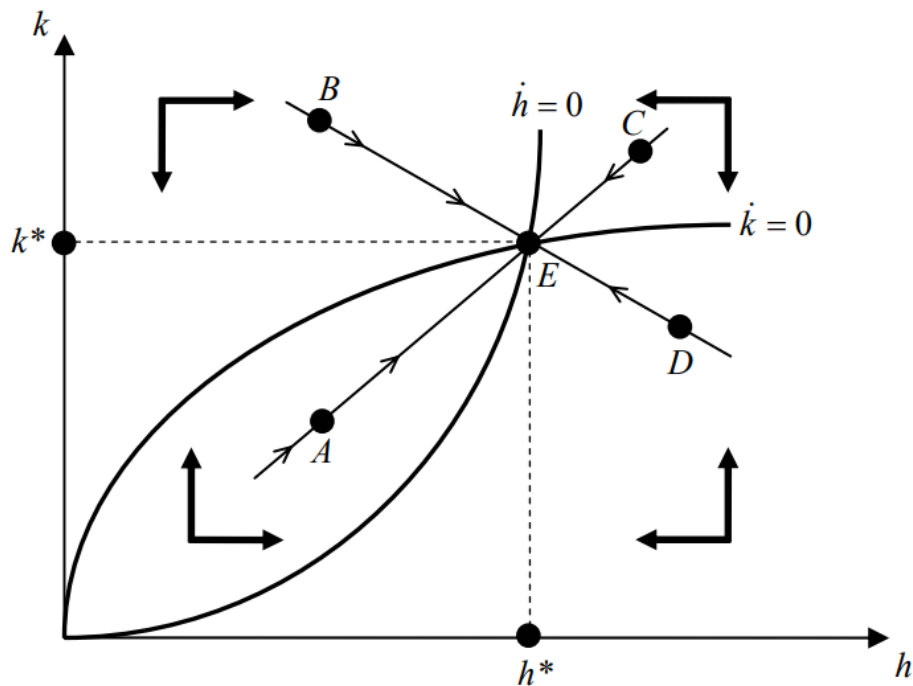
Kapitał ludzki we wzroście gospodarczym

W tworzeniu gospodarki opartej na wiedzy najważniejszą rolę odgrywa kapitał ludzki. Jest on siłą napędową rozwoju gospodarczego państw.

Istnieje wiele teorii wskazujących na wzrost rozwoju państwa poprzez pośredni lub bezpośredni wpływ na kapitał ludzki.

- **Model wzrostu Mankiwa-Romera-Weila**

Kapitał ludzki traktowany jest jako trzeci czynnik produkcji, poza kapitałem fizycznym i efektywnym zasobem pracy. Dotyczy to tylko modelu rozszerzonego. Wzrost stopy oszczędności przyspiesza akumulację kapitału i sprawia, że gospodarka znajduje się na wyżej położonej ścieżce wzrostu. Inwestycja w kapitał ludzki równa się rozwojowi.

Rozszerzony model Solowa (model Mankiwa-Romera-Weila)

Źródło: Mateusz Próchniak, *Modele wzrostu gospodarczego*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

W okresie długofalowej stabilizacji kapitał fizyczny, ludzki, produkcja oraz konsumpcja przypadające na jednostkę pracy są stałe. Wzrost Produktu Krajowego Brutto (PKB) jest taki sam jak wzrost postępu technicznego oraz wzrost kapitału ludzkiego, zaś wzrost PKB per capita jest równy postępowi technicznemu.

- **Model dyfuzji technologii Richarda Nelsona i Edmunda Drothera Phelps**

Opisuje współzależność między kapitałem ludzkim a postępem technologicznym. Według tego modelu kapitał ludzki wpływa na poprawę poziomu wiedzy technologicznej w gospodarce. Wyższy poziom kapitału przyczynia się do wzrostu zdolności gospodarek w powstawaniu innowacyjności.

Kapitał ludzki i relacje pomiaru wzrostu wybranych gospodarek świata

Wartość kapitału ludzkiego oblicza się w celu określenia „pełnego bogactwa kraju”, start z tytułu emigracji i wojen (J.M. Clark), celów ubezpieczeniowych i legislacyjnych (określa wielkość odszkodowań – L. Dublin, A. Lotka).

W krajach wysoko, średnio i nisko rozwiniętych kapitał ludzki jest zróżnicowany. Analizując sytuację Niemiec, Polski i Syrii, mając przy tym na uwadze ich PKB na mieszkańca, można wywnioskować, jak duże znaczenie dla rozwoju państwa ma kapitał ludzki. Najpierw najlepiej przeanalizować poszczególne wartości określające jakość i siłę kapitału ludzkiego.

państwo : Kongo

2000_r. : 67.5

2015_r. : 77.5

państwo : Chiny

2000_r. : 90.8

2015_r. : 95.1

państwo : Syria

2000_r. : 82.6

2015_r. : 85.5

państwo : Polska

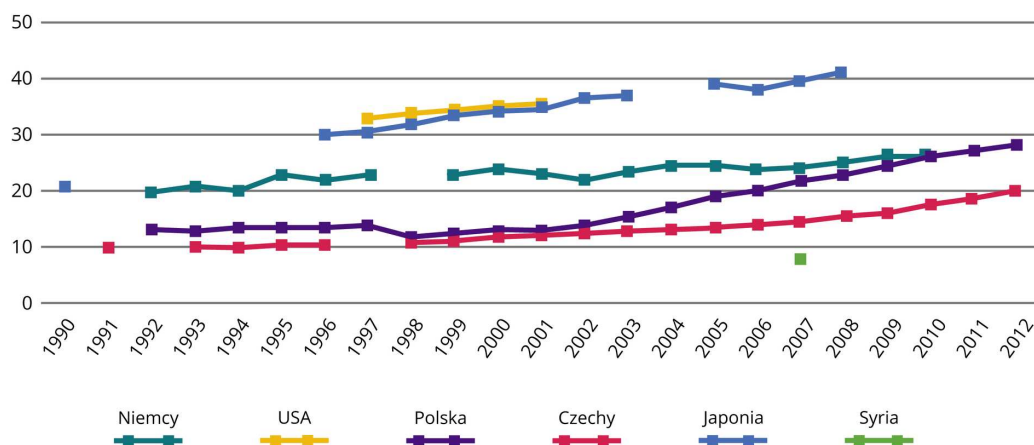
2000_r. : 99.4

2015_r. : 99.8

Odsetek umięjących czytać w wybranych państwach

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

W krajach dopiero rozwijających się dzieci często zobowiązane są do podjęcia pracy zarobkowej o wiele wcześniej niż ich rówieśnicy w krajach rozwiniętych. Do tego małoletni z uboższych państw często nie mają dostępu do edukacji elementarnej. W bogatszych państwach nie ma tego problemu. Porównując statystyki Polski i Syrii, zauważyć można dużą dysproporcję. Ma to znaczący wpływ na jakość kapitału ludzkiego. Polska jako państwo rozwijające się posiada lepiej wykształconą siłę roboczą, a co za tym idzie - stopień rozwoju naszego państwa jest o wiele wyższy niż zniszczonej wojną Syrii.

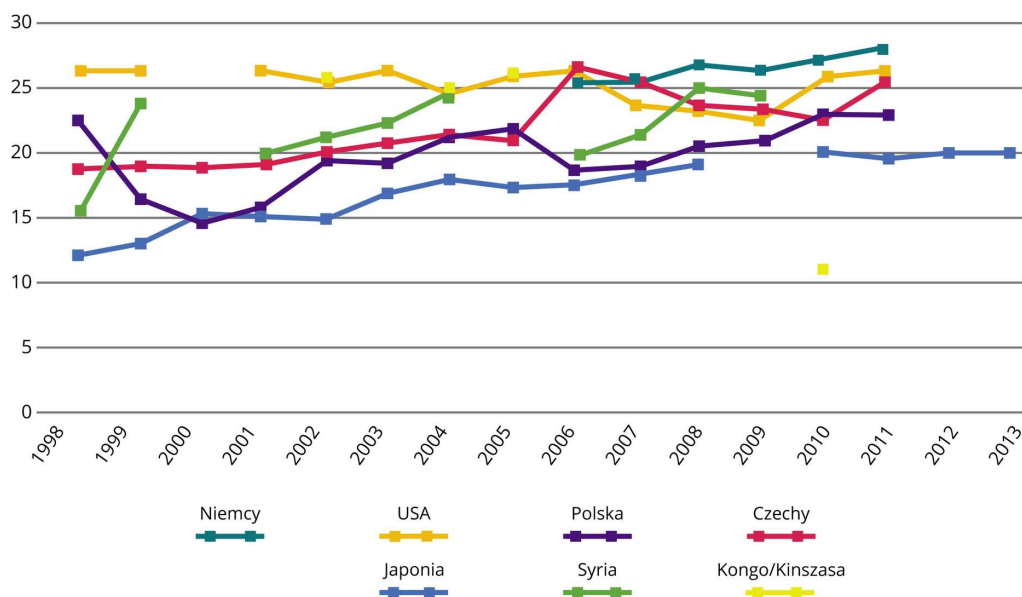

Odsetek osób z wyższym wykształceniem wśród zatrudnionych

Źródło: dostępny w internecie: Źródło: www.data-bank.worldbank.org, dostępny w internecie: www.data-bank.worldbank.org.

Najniższy odsetek osób zatrudnionych posiadających wyższe wykształcenie odnotowano w Syrii (7,6%). W Polsce udział tych osób od 2003 roku wzrastał w dużym tempie, co świadczy o wartości wykształcenia w szukaniu odpowiedniego stanowiska pracy. Polska od 2004 roku należy do Unii Europejskiej, od tego momentu gospodarka naszego kraju rozwija się. Analogicznie więc zmienia się kapitał ludzki naszego państwa, o czym świadczy wzrost odsetka zatrudnionych z wyższym wykształceniem. Polska w tych statystykach dogania i zrównuje się z państwem o wysokim stopniu rozwoju – Niemcami.

Ostatnim wskaźnikiem pomocnym przy zrozumieniu znaczenia wartości kapitału ludzkiego, głównie jego jakości w rozwoju państwa, jest odsetek wydatków na szkolnictwo wyższe w ogóle wydatków publicznych na edukację.

Nakłady na szkolnictwo wyższe w wybranych państwach

Źródło: dostępny w internecie: Źródło: www.data-bank.worldbank.org, dostępny w internecie: www.data-bank.worldbank.org.

Najniższe wydatki na szkolnictwo ponosiła Syria. Kraj ten jednak w 2008 roku znacznie podniósł kwotę finansowania edukacji. Polska z roku na rok podnosi odsetek inwestycji dotyczących edukacji, jednak w 2008 roku odsetek ten był niższy niż w Syrii. Niestety z powodu braku danych nie możemy porównać obecnej sytuacji w obu państwach. W Niemczech odsetek wydatków na szkolnictwo delikatnie wzrasta. Wykres wskazuje na wyrównany stopień finansowania szkolnictwa przez wybrane państwa. Jednak finansowanie szkolnictwa w tych państwach wygląda inaczej. W Syrii po wojnie wydatki na szkolnictwo często obejmują inne działania niż badania wpływające na rozwój innowacyjności gospodarczej.

Kapitał ludzki tkwiący w społeczeństwie staje się dodatkowym czynnikiem zwiększającym produktywność w gospodarce i w ten sposób przyspieszającym wzrost gospodarczy. Jest on najistotniejszym elementem przenikającym wszystkie płaszczyzny życia społeczno-gospodarczego. Znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju sektorów gospodarki wydaje się coraz większe. Wśród czynników wpływających na rolę kapitału ludzkiego można wymienić m.in. wysokie zapotrzebowanie na innowacje, rozwój sfery usług i zmienną sytuację rynkową.

Słownik

destymulanta

jest to związek ujemny ze zmienną, która jest objaśniana

kapitał ludzki

zasób wiedzy, umiejętności, zdrowia i energii witalnej zawarty w każdym człowieku i w społeczeństwie jako całości określający zdolność do pracy, do adaptacji i do zmian w otoczeniu oraz możliwości kreacji nowych rozwiązań (PWN)

stymulanta

jest to związek dodatni ze zmienną, która jest objaśniana – jeśli wartość zmiennej objaśniającej wzrasta to zmienna objaśniana również wzrasta

Film samouczek

Zapoznaj się z filmem, a następnie wykonaj polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DzQo4ROUb>

Film nawiązujący do treści materiału - dotyczy znaczenia kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarczym, wyjaśnia, czym jest kapitał ludzki.

Polecenie 1

Samodzielnie lub z koleżanką/kolegą zastanów się nad innymi niż te, które już znasz, wskaźnikami (danymi statystycznymi) mogącymi opisywać kapitał ludzki. Propozycje wpisz w mapę myśli, która znajduje się poniżej.

Polecenie 2

Zastanów się, w jaki sposób kapitał ludzki jest powiązany z rozwojem gospodarczym. Propozycje wpisz w mapę myśli.

Polecenie 3

Zastanów się, w jaki sposób na wysokość wskaźników i kapitał ludzki wpływają stymulaty i destymulaty. Propozycje tych czynników zapisz na mapie myśli

Grafika interaktywna

Współczynnik scholaryzacji

Współczynnik scholaryzacji netto dla liceów ogólnokształcących w Polsce

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Współczynnik scholaryzacji netto dla szkolnictwa wyższego

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Zdawalność egzaminów

Zdawalność egzaminu maturalnego w Polsce w %

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Dalsze kształcenie

Uczestnicy studiów doktoranckich na 10 tys. ludności

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Stopnie naukowe doktora nadane w szkołach wyższych na 100 tys. ludności

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Słuchacze studiów podyplomowych na 10 tys. ludności

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Struktura wykształcenia

rok : 2007
ogółem : 31392
z wykształceniem_wyższym : 4558
rok : 2008
ogółem : 31373
z wykształceniem_wyższym : 4797
rok : 2009
ogółem : 31461
z wykształceniem_wyższym : 5235
rok : 2010
ogółem : 30955
z wykształceniem_wyższym : 5513
rok : 2011
ogółem : 31002
z wykształceniem_wyższym : 5770
rok : 2012
ogółem : 31039
z wykształceniem_wyższym : 6111
rok : 2013
ogółem : 31037
z wykształceniem_wyższym : 6404
rok : 2014
ogółem : 30984
z wykształceniem_wyższym : 6731
rok : 2015
ogółem : 30962
z wykształceniem_wyższym : 6891
rok : 2016
ogółem : 30703
z wykształceniem_wyższym : 7006
rok : 2017
ogółem : 30595
z wykształceniem_wyższym : 7258
rok : 2018
ogółem : 30430
z wykształceniem_wyższym : 7415

Ludność w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Zdrowie

Osoby w wieku 16 lat i więcej według samooceny stanu zdrowia w %

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Osoby w wieku 16-29 lat według samooceny stanu zdrowia w %

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Osoby w wieku 30-44 lat według samooceny stanu zdrowia w %

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Osoby w wieku 45-59 lat według samooceny stanu zdrowia w %

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Osoby w wieku 60-74 lat według samooceny stanu zdrowia w %

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Osoby w wieku 75 lat i więcej według samooceny stanu zdrowia w %

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Problemy zdrowotne

Osoby w wieku 16 lat i więcej według występowania długotrwałych problemów zdrowotnych w podziale na miejsce zamieszkania

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Osoby w wieku 16 lat i więcej według występowania długotrwałych problemów zdrowotnych w podziale na wiek

Źródło: <https://stat.gov.pl/>.

Polecenie 1

Wyjaśnij dlaczego współczynnik scholaryzacji netto w Polsce spada.

Polecenie 2

Przeanalizuj przedstawione na wykresach informacje i oceń sytuację w Polsce pod kątem zmian kapitału ludzkiego. Z dostępnych ci źródeł zdobądź informacje dotyczące struktury demograficznej lub migracji ludności. Zestaw te dane ze sobą i wyciągnij wnioski.

Dla nauczyciela

Przedmiot: geografia

Imię i nazwisko autora: Magdalena Fuhrmann

Temat: Znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju społeczno-gospodarczym

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy, klasa II

PODSTAWA PROGRAMOWA

cele kształcenia – wymagania ogólne

Wiedza geograficzna

1. Poznawanie terminologii geograficznej.
2. Zaznajomienie z różnorodnymi źródłami i metodami pozyskiwania informacji geograficznej.
3. Poznanie zróżnicowania środowiska geograficznego, głównych zjawisk i procesów geograficznych oraz ich uwarunkowań i konsekwencji.
4. Poznanie podstawowych relacji między elementami przestrzeni geograficznej (przyrodniczej, społeczno-gospodarczej i kulturowej) w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej.
5. Rozumienie prawidłowości w zakresie funkcjonowania środowiska geograficznego oraz wzajemnych zależności w systemie człowiek – przyroda.
6. Rozumienie zasad racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce

1. Korzystanie z planów, map fizycznogeograficznych i społeczno-gospodarczych, fotografii, zdjęć lotniczych i satelitarnych, rysunków, wykresów, danych statystycznych, tekstów źródłowych, technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz geoinformacyjnych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych.
2. Interpretowanie treści różnych map.
3. Identyfikowanie relacji między poszczególnymi elementami środowiska geograficznego (przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego).
4. Formułowanie twierdzeń o podstawowych prawidłowościach dotyczących funkcjonowania środowiska geograficznego.
5. Ocenianie zjawisk i procesów politycznych, społeczno-kulturowych oraz gospodarczych zachodzących w Polsce i w różnych regionach świata.

6. Przewidywanie skutków działalności gospodarczej człowieka w środowisku geograficznym.
7. Krytyczne, odpowiedzialne ocenianie przemian środowiska przyrodniczego oraz zmian społeczno-kulturowych i gospodarczych w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej.
8. Wykonywanie obliczeń matematycznych z zakresu geografii fizycznej i społeczno-ekonomicznej w celu wnioskowania o zjawiskach i procesach geograficznych.
9. Rozwijanie umiejętności komunikowania się i podejmowania konstruktywnej współpracy w grupie.
10. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Kształtowanie postaw

1. Rozwijanie zainteresowań geograficznych, budzenie ciekawości świata.
2. Docenianie znaczenia wiedzy geograficznej w poznawaniu i kształtowaniu przestrzeni geograficznej.
3. Dostrzeganie aplikacyjnego charakteru geografii.

Treści nauczania

Uwarunkowania rozwoju gospodarki światowej: rola poszczególnych sektorów gospodarki w rozwoju cywilizacyjnym, procesy globalizacji, współpraca międzynarodowa, gospodarka oparta na wiedzy, społeczeństwo informacyjne.

Kształtowane kompetencje kluczowe

1. kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
2. kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

1. potrafi zdefiniować pojęcie kapitału ludzkiego,
2. uczeń rozumie znaczenie kapitału ludzkiego dla gospodarki,
3. uczeń potrafi wskazać dane powiązane z kapitałem ludzkim i omówić ich zmiany na przykładzie Polski.

Strategie nauczania: asocjacyjna

****Metody i techniki nauczania:** blended learning, IBSE

Formy pracy: praca indywidualna / praca w parach / praca w grupach

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny, zeszyt

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wstępna

1. Nauczyciel przedstawia cele lekcji.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie zapoznają się z wprowadzeniem do materiału. Nauczyciel sprawdza zrozumienie tekstu przez uczniów.
2. Uczniowie dzielą się na małe zespoły (3-4 osobowe) i zapoznają się z grafiką interaktywną. W zeszycie notują swoje spostrzeżenia i wnioski.
3. Na forum klasy poszczególne zespoły prezentują swoją pracę. Pozostali uczniowie weryfikują swoje spostrzeżenia, a różnice poddają dyskusji. Nauczyciel czuwa nad poprawnością pracy. Uczniowie uzupełniają swoje notatki.
4. Następnie uczniowie pracują w parach. Zastanawiają się nad innymi wskaźnikami, które mogą charakteryzować kapitał społeczny. Na mapie myśli tworzą listę danych/wskaźników (łącznie z tymi przedstawionymi w grafice). Następnie zastanawiają się, jakie znaczenie dla rozwoju mają poszczególne zjawiska. Swoje spostrzeżenia zapisują w określonym miejscu na mapie myśli. W trzecim kroku uczniowie zastanawiają się nad czynnikami, które mogą wpływać pozytywnie i negatywnie na omówione elementy kapitału ludzkiego.
5. Uczniowie prezentują swoje prace na forum klasy. Pozostali uczniowie weryfikują i uzupełniają swoje mapy myśli. Nauczyciel czuwa nad poprawnością pracy.

Faza podsumowująca

1. Przypomnienie celów lekcji.
2. Podsumowanie wiedzy zaprezentowanej na lekcji.
3. Utrwalenie najważniejszych pojęć, szczególnie tych, które sprawiały uczniom największe problemy podczas zajęć.
4. Ocena pracy uczniów podczas lekcji.

Praca domowa

1. Przygotowanie pracy pisemnej będącej ilustracją tekstową mapy myśli przygotowanej podczas lekcji.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Film zawarty w e-materiale pozwala na przejrzyste przekazanie tematu, systematyzuje wiedzę ucznia i wpływa na jej poszerzenie. Może być wykorzystany jako samodzielne multimedium. Film można wykorzystać w np. materiale „Prawidłowości dotyczące przestrzennego zróżnicowania dostępności do usług edukacyjnych oraz nakładów na prace badawczo-rozwojowe na świecie”.

